

Алла Полторацька, Іван Бахов

ПРАКТИКУМ
З СУЧАСНОЇ
УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

АЛЛА ПОЛТОРАЦЬКА, ІВАН БАХОВ

ПРАКТИКУМ З СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Київ
2023

УДК 811.161.2(075.8)

П52

Розповсюдження та тиражування без офіційного дозволу
авторів заборонено

Рецензенти: *Мальцева Людмила Василівна*, канд. філол. наук, доцент
кафедри іноземної філології та перекладу Міжрегіональ-
ної Академії управління персоналом

Скорофатова Анна Олександрівна, канд. філол. наук,
доцент кафедри іноземної філології та перекладу Між-
регіональної Академії управління персоналом

Кушнір Тетяна Іванівна, канд. пед. наук, учитель вищої
категорії Українського коледжу імені В. О. Сухомлин-
ського м. Києва (СШ 272)

Шкавро Володимир Володимирович, канд. пед. наук, учи-
тель української мови та літератури Київського військо-
вого ліцею імені Івана Богуна

*Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії
управління персоналом (протокол № 8 від 26.10.22)*

Полторацька Алла, Бахов Іван

П52 Практикум з сучасної української мови. Київ : Міжре-
гіональна Академія управління персоналом, 2023. 250 с.
Бібліогр.: с. 242–243.

ISBN 978-617-02-0373-1

Навчальний посібник “Практикум з української мови” зорієнтований на покращення мовленнєвої та мовної компетентностей студентів. Навчальні матеріали охоплюють головні аспекти української мови: різно-рівневі завдання з різних розділів мовознавства. У посібнику репрезенто-вано особливості українського усного й писемного ділового мовлення, подано зразки офіційно-ділової документації, що значно полегшить прак-тичне використання теорії в сьогоденні.

Видання містить сучасну і захопливу інформацію, тому зможе заціка-вити і мотивувати здобувачів освіти покращувати рівень знань з україн-ської мови.

УДК 811.161.2(075.8)

© А. Я. Полторацька, І. С. Бахов, 2023

© Міжрегіональна Академія управління
персоналом, 2023

ISBN 978-617-02-0373-1

СЛОВО ДО СТУДЕНТІВ

Навчальний посібник “Практикум з сучасної української мови” призначений для удосконалення вже набутих знань студентів. Видання структуровано за блоками, які містять завдання для покращення навичок і майстерності “сприймати і засвоювати інформацію, що була почута”, правильно оформлювати ділові папери. Практичні завдання допоможуть “оновити” (відповідно до Українського правопису 2019 р.) комунікативну компетентність учасників освітнього процесу.

Зміст посібника поданий за модульним принципом, тобто дидактично завершеними блоками, та упорядкований відповідно до ситуацій, що можуть трапитися зі студентом/студенткою в житті. Зокрема, у матеріалах передбачаються завдання, що пов’язані з написанням ділових паперів, з умінням креативно мислити, а не лише репродуктивно відтворювати інформацію.

Вірте в себе! Творіть! Будьте освіченими!

Автори

ЗМІСТ

Слово до студентів	3
Знайомство. Правила взаємодії	5
Чи є мова живою?	13
Яку мову обрати: унормовану чи сленгову?	36
Комунікація/комунікативність?	43
Стилі мовлення	54
Вплив правопису 2019 року на моє життя	65
Особиста інформація	76
Культура мовлення	91
Наскільки я літератор =)	102
Евфонія	110
Мотиваційний лист	117
Резюме	127
Супровідний лист	136
Автобіографія	142
Заява	150
Особовий листок	157
Протокол	169
Характеристика	177
Промова	185
Відеовізитівка	192
Наказ	199
Договір	213
Есе	224
Список використаної літератури	242
Покликання на зображення	244
Додатки	246

ЗНАЙОМСТВО. ПРАВИЛА ВЗАЄМОДІЇ

Вправа 1. Кожен студент/студентка по черзі мають надати таку інформацію:

- ім'я;
- основне захоплення;
- дві найкращі риси свого характеру;
- цікавий епізод або пам'ятна подія зі свого життя.

Вправа 2. Передивіться відео і запишіть коротко сюжет (2–3 речення). Вкажіть чим це відео було корисним, а що не сподобалося зовсім.

Дайте відповіді на такі запитання:

1. Про що йде мова в діалозі?
2. Що б ви запитали у людини, яку вперше зустріли?
3. Які емоції відбиваються на обличчі цих людей?

Вправа 3. Поставте наведені іменники у формі кличного відмінка однини.

Григорій, Ілля, Ігор, Лука, Кузьма, Микола, Хома, Сава, Яків, Лев, Олена, Юлія, Вікторія, Бернард, Іван, Тиміш, Марія Олегівна, Іванна Андріївна, Ганна Петрівна, Катруся, лисиця, листоноша, Євген, козак, пісняр, Марія, Надія, Олександра, сестра, тато, Генріх, Олег, доня, красень, Христя, водій, Юрій, молодець.

Вправа 4. Створімо тепер власну систему правил, що допоможе ефективно співпрацювати впродовж всіх занять. Ваші пропозиції щодо:

- 1) виконання всіх практичних завдань;
- 2) відвідування всіх лекцій;
- 3) творче виконання всіх додаткових завдань;
- 4) пропуск/ЕНКА (не стосується роботи методистів);
- 5) порушення дисципліни;
- 6) введення конспектів;
- 7) приємних “сюрпризів” (Ваше бажання зробити +1 “домашку” або Ви самі зініціювали щось виконати).

Вправа 5. виправте помилки, запишіть займенники у три колонки: ті, які пишуться разом; ті, які окремо, і ті, які через дефіс.

Де/хто, казна/з/ким/, казна/хто, аби/що, будь/на/який, бозна/що, ко/лись, бозна/в/кого, будь/чий, ні/який, ні/до/кого, який/небудь.

Вправа 6. уважно прочитайте словосполучення. Чи є у запропонованих словах помилки? Якщо є — відредагуйте.

Слідувати правилам, нанести удар, Ви праві, гарно виглядати, оточуюче середовище, прийшло в голову.

Вправа 7. Прочитайте вголос текст. Оберіть стиль, який близький Вам. Аргументуйте вибір. Назвіть основні риси цього стилю. Змодельуйте ситуацію. Проаналізуйте виступи кожного з доповідачів.

Стилі ділового спілкування

Серед особливостей спілкування традиційно виокремлюють не лише певні способи впливу на людей, а й стилі як інтегровані характеристики.

Під стилем розуміють зазвичай систему прийомів діяльності, поведінки людей. Найхарактерніше стиль проявляєть-

ся в діловому та професійному спілкуванні, у взаємовідносинах між керівником і підлеглими, у так званому лідерстві.

Розрізняють три стилі лідерства: авторитарний, демократичний та ліберальний, які характеризують не лише спілкування, а й манеру поведінки лідера щодо інших, тип його влади, ставлення до роботи та інших. Відповідно до зазначених стилів лідерства можна описати й **стилі спілкування**:

- так, при **авторитарному** стилі лідер віддає накази, дає вказівки, інструкції. Він не любить, коли інші проявляють ініціативу, не хоче, щоб з ним дискутували, обговорювали ухвалені ним рішення;
- **демократичний** стиль, навпаки, передбачає, що активність учасників спілкування та їхня ініціатива підтримуються, завдання та способи їх виконання обговорюються. Якщо для першого стилю спілкування характерним є виокремлення свого “Я”, то для другого типовим займенником є “Ми”.
- при **ліберальному** стилі спілкування проблеми обговорюються формально, керівник може й не бути лідером. Він піддається різним впливам, не виявляє ініціативи у спільній діяльності.

Спрямованість у стилі ділового спілкування може бути різною **на іншого або на себе**. Якщо людина потребує іншого, бо заклопотана собою, то кажуть, що в неї **піддатливий стиль**. Якщо співрозмовник прагне досягти успіху у спілкуванні та діяльності, контролюючи інших, його стиль називають **агресивним**. Якщо людина зберігає емоційну дистанцію, незалежність у спілкуванні, її **стиль вважають відчуженим**.

Крім того, розрізняють такі стилі:

- **альтруїстичний** (допомога іншим);
- **маніпулятивний** (досягнення власної мети);
- **місіонерський** (обережний вплив).

Потрібно навчитися розпізнавати моральний тип людини, з якою доведеться спілкуватися. Це допоможе зорієнтуватися і вибрати відповідну лінію поведінки для досягнення успіху. Виділяють такі **типи особистостей** (залежно від того, як

вони ставляться до моральних цінностей, а отже, до спілкування та його культури).

– **Споживацький тип.** Людина намагається ствердити себе серед інших. З усього хоче мати користь. Прагне до щастя, яке в її розумінні — найбільша цінність. Індивідуалістка, спочатку має бути добре їй, а потім іншим. Довіряє лише собі.

– **Конформістський тип.** Людина має колективістський характер, намагається бути, як усі. Спілкуватися з такою людиною легко. Біля себе не терпить людей, схожих на неї. Така людина може порушувати правила, але не загальноприйняті норми.

– **Аристократичний тип.** Це яскраві особистості з почуттям власної гідності. Люди цього типу обожнюють створений ними власний світ. Часто вони діють, не думаючи про наслідки. Дбають лише про себе, зверхньо ставляться до інших. Спілкуватися з такими людьми нелегко.

– **Героїчний тип.** Люди цього типу завжди з чимось борються. У спілкуванні вони активні й наступальні, не сприймають світу та інших людей такими, якими вони є, намагаються їх змінити. “Герої” — це люди соціально орієнтовані, у них розвинене почуття обов’язку, справедливості, але вони не характеризуються терпимістю до інших.

– **Релігійний тип.** Це такий тип людей, для яких головна цінність — сенс життя, а джерело моралі не в людині й суспільстві, а поза ними. Мотивом поведінки і спілкування з іншими є любов до ближнього і почуття єдності з людьми та світом.

– **Запобігливий тип.** Така людина в розмові прагне догодити іншим, часто вибачається, не вступає в суперечки. Говорить так, ніби нічого не може зробити сама, не діставши схвалення інших, погоджується з будь-якою критикою на свою адресу, вдячна вже за те, що з нею спілкуються. Тип ще має назву миролюбця.

– **Звинувачувальний тип.** Така людина постійно шукає і знаходить тих, хто винен. Вона — диктатор, господар ситуації, нерідко поводить зухвало, говорить різко та жорстко, перебиває інших, не даючи людям договорити до кінця. Людина цього типу прагне в такий спосіб завоювати авторитет, владу над іншими. У глибині свідомості вона знає, що без інших ні-

чого не варта, і тому радіє, якщо люди їй підкоряються, відчуваючи себе винними. Сам же звинувачувальний тип при цьому отримує задоволення.

– **Врівноважений тип** — це дуже коректна, надто спокійна людина, яка розраховує все наперед, має монотонний голос, вибудовує довгі фрази.

– **Віддалений тип** не реагує на жодні запитання, часто говорить недоречно, невчасно і невлучно [*Етика. Конспект лекцій*].

Додаткове завдання.

Перегляньте відео. Що спільного у відеофрагменті з текстом? Що відмінне?

Вправа 8. Запишіть правильно власні назви. Якщо потрібно, то поставте лапки.

Хліб (У, у)країнський, (Ч, ч)ернігівська область, цукерки (В, в)ечірній (К, к)иїв, (Ф, ф)ранція, (Б, б)орис (О, о)лійник, (В, в)еликий (В, в)із, корова (З, з)ірка, (С, с)ин (Б, б)ожий, (П, п)ерунів гнів, (Б, б)алканські країни, (С, с)вятий (М, м)иколай.

Вправа 9. Перегляньте відео.

Схарактеризуйте основні правила ведення телефонної розмови, але спочатку дайте відповідь “Так” чи “Ні” на такі твердження:

1. Відповідайте по телефону відразу ж після того, як пролунав дзвінок.
2. Ніколи не відповідайте “алло” або “так”. Завжди називайте своє прізвище і назву відділу/департаменту.
3. Перериваючи розмову, ввічливо поясніть абонентові, чому ви змушуєте його чекати.
4. Завжди давайте можливість абоненту першому покласти слухавку (з мережі “Інтернет”).

(Джерело: https://www.youtube.com/watch?v=zNpmtVZFXS0&ab_channel=OxfordOnlineEnglish.
Video: <https://youtu.be/XiA6BdwLrG4>).

Вправа 10. Знайдіть помилки та відредагуйте словосполучення.

Лейпцігська ярмарка, не дивлячись на обставини, приймав участь, дружне відношення, одержати навички, побілівши обличчя, здавати екзамени, п'ятидесятилітній відвідувач, багаточисельні порушення, захистний імунітет, самий найкращий, сердешні стосунки, кидатися у вічі.

Вправа 11. Прочитайте текст. Які правила етикету вам відомі? Чи можна на основі тексту сформулювати правила етикету спілкування, що властиві українській культурі? Чи вміємо ми спілкуватися? Чи ставимо собі за мету досягти успіху в певній справі за допомогою доречно сказаного, вміло використаного ввічливого слова? Чи завжди усвідомлюємо його силу? Ще видатний український філософ Григорій Сковорода писав: **“Легкий повітряний шум спричиняє слово, але воно часто або смертельно ранить, або радість викликає і збуджує душу”**. Чи остерігаємося завдати необережним словом душевної, нерідко смертельної рани співрозмовникові? Спостереження засвідчують: не всі і не завжди. На жаль, непоодинокі приклади брутального спілкування між пасажиром у транспорті, між покупцем і продавцем, між людьми різних поколінь тощо. Живучи в постійному дефіциті добра, милосердя, любові, в надмірі зневажання гідності, честі, ми непомітно збідніли, спростили етикет спілкування.

Слово етикет французького походження, воно означає “установлені норми поведінки і правила ввічливості в будь-якому товаристві”.

Етикет українського народу, зокрема й мовленнєвий, вироблявся й шліфувався упродовж тисячоліть. Вислови мовлен-